

A pályázati kutatás szakmai és tudományos tartalma, a pályázat keretében elvégzett feladatok ismertetése

1. Kutatási tevékenység, eredmények

1.1. A Polányi-hagyaték digitalizálása, tudományos feldolgozása és katalogizálása

Megtörtént a Polányi-hagyaték legfontosabb – a Chicagóból és Kanadából hazakerült – részének digitalizálása. Az anyagot CD-ROM-on rögzítettük. Az anyag áttekintése után, részben elkészült az elektronikus katalógus, amely rövid leírást tartalmaz az egyes tételekről, és elérhető lesz az Interneten keresztül az a BME Filozófia és Tud.tört Tsz, valamint a Polányi Társaság honlapjáról.

A katalógus készítésével párhuzamosan kialakítjuk az anyagok tárolásának és elrendezésének megfelelő módját, amely biztosítja, hogy az anyagot könnyen vissza lehessen keresni a CD-ROM-on.

1.1.1. Polányi levelezésének feldolgozása

A chicagói anyag tartalmazza Polányi levelezésének legértékesebb dokumentumait. Ebből készül egy válogatás angol és magyar nyelven. Folyamatban van a kiválogatott levelekben szereplő adatok azonosítása, a hiányos adatok kiegészítése, ahol szükséges és lehetséges a keletkezés egyéb körülményeinek feltárása. Jelenleg a tanszék egyik doktorandusza dolgozik kiválogatott levelek feldolgozásán.

1.2. A Polányi-életmű komplex kutatása

1.2.1. Polányi tudomány- és eszmetörténeti kutatása

- Polányi Mihály teljesítménye kiemelkedő a fizikai kémia, konkrétan az adszorpció, az anyagok rugalmassági és szilárdsági tulajdonságai, a röntgenanalízis és a reakciómechanizmusok területén. A kutatás szakmai feladata volt Polányi fizikai-kémiai eredményeinek feltárása, összegyűjtése, rendszerezése és értékelése. A kutatás tudománytörténeti iránya vizsgálta az eredmények megszületésének körülményeit és hatásukat. E részfeladat keretében 2003-ban konferenciát rendeztünk „Polányi a kémikus” címmel, melyen Polányi tudományos eredményeit fizikusok, kémikusok, tudománytörténészek elemezték.
- Az eszmetörténeti kutatások Polányi Mihály magyarországi szellemi háttérének feltárására, a pályájának indulásakor fennálló hazai kulturális milieu kutatására és bemutatására, valamint Polányi Mihály és eszmetörténetileg jelentős kortársai (Jászi, Koestler és mások) közötti szellemi kapcsolatok feltárására irányultak. A 2005. szeptemberében a kutatásban résztvevők által

szervezett és rendezett „Arthur Koestler 100” c. nemzetközi konferencia, valamint a 2006. tavaszán tartott „Jászi Oszkár” műhelyvita is ezeket a célokat szolgálta.

- Megindult a kutatás Polányi egyetemi éveinek és orvosi tanulmányainak levéltári feltárására (Karlsruheban) és közzétételére. Mózsa Szabolcs eredményeiről műhelyvitát rendeztünk 2004-ben és az anyagot publikáltuk a *POLANYIANA*ban.

1.2.2. Polányi ismeretelméletének és tudományfilozófiájának kutatása

A kutatás kiemelten foglalkozott Polányi poszt-kritikai ismeretelméletének és tudományfilozófiájának történeti kapcsolataival, hatásaival, különös tekintettel a kuhniánus fordulatra.

Tanulmányok készültek, melyek Polányi tudományfilozófiáját szisztematikus elemzésnek és kritikának vetették alá.

1.3. *The Logic of Liberty* fordítása

Polányi tudomány-, illetve társadalomfilozófiájára vonatkozó kutatásokhoz kapcsolódva, azok részeként elkészült Polányi Mihály *The Logic of Liberty* című kötetének fordítása. (Jelenleg a fordítás nyelvi lektorálása folyik.) Ez a kötet igen fontos és ma is aktuális társadalomelméleti és tudománypolitikai írásokat tartalmaz. Lefordításuk és a könyv publikálása szerves folytatása a már eddig magyar fordításban megjelentetett Polányi oeuvre-sorozatnak.

2. A kutatási eredmények publikációja

A fenti kutatások eredményeképpen több mint 40 publikáció készült el, melyek közül többet a *POLANYIANA* köteteiben tettünk közzé.

A kutatás keretében végeztük a *POLANYIANA* füzetek szerkesztését, lektorálását. A kutatás alatt a számok rendszeresen meg is jelentek.

2.1. Konferenciák

A kutatási időszakban több konferenciát és műhelyvitát rendeztünk a Műegyetemen a BME Filozófiai és Tudománytörténet Tanszékkal és a Polányi Társasággal karöltve. Ezek közül kiemelkedett a Polányi tudományos pályafutását, a kémikus Polányi jelentőségét tárgyaló, 2003-ban a BME-n megrendezett „Polányi a kémikus” c. konferencia, amelyen igen rangos kémikus és fizikus kutatók vettek részt.

A fontosabb konferenciák és műhelyviták, amelyek hozzájárultak a kutatáshoz és alkalmat adtak az eredmények bemutatására:

2.1.1. Konferenciák

POLÁNYI MIHÁLY A KÉMİKUS, Nemzetközi tudományos konferencia

Helyszín: BME

Dátum: 2003. szeptember 26-27.

In: POLANYIANA 2003/1-2

ARTHUR KOESTLER 100. (Polányi és Koestler) Nemzetközi tudományos konferencia

Helyszín: BME

Dátum: 2005. szeptember 5.

In: POLANYIANA 2005/1-2

POLÁNYI MIHÁLY REDIVIVUS

A BME Filozófia és Tudománytörténet Tanszék és a PMSZFT közös konferenciája

Helyszín: BME

Dátum: 2006. június 1.

2.1.2. Műhelyviták

LITVÁN GYÖRGY: Jászi Oszkár

Helyszín: BME

Dátum: 2004. március 13.

In: POLANYIANA 2004/1-2

MÓZSA SZABOLCS: A medikus Polányi

Helyszín: BME

Dátum: 2004. szeptember 28.

In: POLANYIANA 2004/1-2

GARAI LÁSZLÓ: Az áldozat cinkossága, Rajk és Rubasov paradoxona.

Helyszín: BME

Dátum: 2005. november 8.

3. A kutatás további hatásai

- A pályázat résztvevőinek szervezésében jelentős interdiszciplináris együttműködésre került sor. Fizikus, kémikus, kognitív pszichológus, tudomány- és vallásfilozófus kutatók és más társadalomtudományok művelői működtek együtt a rendkívül sokféle témakört felölelő Polányi-életmű értékelő feldolgozásában.
- Folyik a BME Filozófia és Tudománytörténet tanszék kurzuskínálatán belül Polányi tudományfilozófiai és -politikai munkásságával foglalkozó kurzus oktatása. 2006-ban az ELTE TÁTK szociológus szakkollégistáinak felkérésére Polányi-kurzust tartottunk. (Fehér Márta) De más hazai egyetemeken (DE, ME, JATE) is tartottunk, illetve tartunk Polányi-előadásokat. A Polányi kutatást bevezettük a doktorandusz-lépésbe a BME FTT-n működő „Tudománytörténet” és „Tudományfilozófia” Ph.D. programban. 2005-ben védte meg a Debreceni Egyetemen (Kmeczkó Szilárd) Polányi Magyarországi recepciójától szóló doktori disszertációját (opponensek: Békés Vera, Fehér Márta).